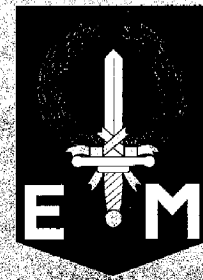

iml
002194

INFO-SCOOP³/₁₄

VAN DE REDACTIE

Elnt P.W.T.S Menting

In deze Info-Scoop treft u de volgende onderwerpen aan: Een overzicht van de belangrijkste gebeurtenissen in het voormalige Joegoslavië tot en met 14 augustus, een overzicht van de laatste ontwikkelingen in het Midden-Oosten en Angola tot en met 14 augustus. Tevens treft u aan een "INFO-SPECIAL IRAK" welke wij u niet wilden onthouden. Bij de uitgifte van de Info-Scoop SPECIAL was het overzicht van Irak nog niet gereed. Hierin vindt u de belangrijkste gebeurtenissen weergegeven van 1 januari tot 15 augustus waaruit mag blijken dat aan de onzekere situatie in Irak nog lang geen einde is gekomen.

Zoals aangegeven in de colofon is de Info-Scoop volledig samengesteld uit open bronnen. Indien er uwerzijds op- of aanmerkingen zijn over de inhoud van deze publikatie, wordt u verzocht contact op te nemen met een de redactieleden van de Info-Scoop (zie colofon).

INHOUDSOPGAVE

VAN DE REDACTIE	1
GEBEURTENISSEN IN HET VOORMALIG JOEGOSLAVIE	2
INLEIDING	2
REPUBLIEKEN VAN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIË	2
KROATIË / SERVISCH KRAJINA	2
SERVIË	3
VOJVODINA	4
BOSNIË-HERCEGOVINA	4
VERENIGDE NATIES / EUROPESE UNIE / NAVO	6
GEBEURTENISSEN IN HET MIDDEN-OOSTEN	7
ISRAËL-PLO	7
ONTWIKKELINGEN IN ANGOLA	8
UNITA-TOP BIJÉÉN IN BAILUNDO	8
DOS MATOS TOONT ZICH PESSIMISTISCH	9
UNAVEM	9
MANDAAT VERLENGD MET 6 MAANDEN	9
MOBUTU SPEELT NOG STEEDS ROL	9
ONTMOETING VAN DOS SANTOS EN SAVIMBI IN GABON.	9
CABINDA	10
NEDERLANDSE HERCULES VOLTOOIT MISSIE	10
MIJNENSCHOOL	10
INFO-SPECIAL IRAK	11
INLEIDING	11
SANCTIES	11
DE VEILIGHEIDSRaad EN DE SPECIALE COMMISSIE	11
TIJDELIJKE OPHEFFING OLIE-EXPORT	12
VERDEELDHEID	13
TWEE AMERIKAANSE GEVANGENEN	13
INTERNATIONALE BETREKKINGEN	13
BETREKKINGEN MET IRAN	13
TURKIJE EN DE KOERDEN	14
BINNENLANDSE TOESTAND	14
DE COALITIE CNI	14
DULAIMI-CLAN	14
ORDE OP ZAKEN	15
SADDAM HOESSEIN	15
CONCLUSIE	15
OVERZICHTSKAART IRAK	16
ERATUM	16
COLOFON	16

GEBEURTENISSEN IN HET VOORMALIG JOEGOSLAVIE

VAN 27 JULI T/M 14 AUGUSTUS 1995

Sgt Harreman

INLEIDING

In deze samenvatting wordt de situatie van 27 juli t/m 14 augustus 1995 behandeld onderverdeeld in:

- Republieken van het voormalig Joegoslavië

- Bosnië-Herzegovina:

*politieke aspecten

*militaire aspecten

*VN en EU

Voor het schrijven van dit overzicht is gebruik gemaakt van stukken uit de Volkskrant, NRC Handelsblad, The Times, The International Herald Tribune en Le Monde.

REPUBLIEKEN VAN HET VOORMALIGE JOEGOSLAVIË

KROATIË / SERVISCH KRAJINA:

Op 22 juli sloot Kroatië een militair akkoord met Bosnië-Herzegovina. De landen kwamen een militaire samenwerking overeen om te voorkomen dat de moslim-enclave Bihac in west-Bosnië in handen zou vallen van de Serviërs.

Nadat Kroatië het militaire samenwerkingsakkoord met de regering van Bosnië-Herzegovina had gesloten voerden de Kroaten de militaire druk tegen de RSK verder op. De Bosnisch-Kroatische HVO, in samenwerking met de Kroatische HV, startte een offensief tegen de VRS in het gebied Livanjsko-Polje in west-Bosnië. Bij dit offensief werden de steden Glamoc en Grahovo op 28 juli door de Kroaten op de Serviërs veroverd. Eind juli waren er in west-Bosnië maar liefst 2500 man aan Kroatische troepen (HV/HVO). Met deze opmars trachtten de Kroaten Knin, de hoofdstad van de

RSK, te isoleren. Tussen Knin en Grahovo loopt de belangrijkste aanvoerroute vanuit de zuidelijke Krajina en het door de Serviërs gecontroleerde deel van Bosnië-Herzegovina. De militaire autoriteiten in Knin riepen op 27 juli een algehele mobilisatie uit om de Kroatische opmars tot staan te brengen.

Begin augustus bombardeerde de SVK de Kroatische regio Gospić in het zuiden van Kroatië. De NAVO en de VN gaven de Serviërs en de Kroaten een waarschuwing en Milosevic riep de strijdende partijen op om de vijandelijkheden te staken. Op 3 augustus beschoot de VRS vanuit Bosnië de Kroatische kuststad Dubrovnik met raketten als vergelding voor de Kroatische aanvallen in west-Bosnië. Bij deze aanval zouden drie mensen zijn gedood en drie verwond. Verder hadden drie vliegtuigen van de Kroatische Serviërs raketten afgevuurd op de pas door de Kroaten veroverde west-Bosnische plaats Grahovo.

Met de omsingeling van de Krajina door de Kroaten leek de RSK bereid concessies aan Kroatië te doen. De 'premier' van de RSK, Milan Babic, zou zelfs willen praten over één of andere vorm van herintegratie van het RSK-gebied in Kroatië. Op 3 augustus waren er onder leiding van VN-bemiddelaar Stoltenberg vredesbesprekingen tussen vertegenwoordigers van Kroatië en de RSK in Genève. De besprekingen liepen echter op niets uit, aangezien de Kroaten het besproken vredesplan niet aanvaardden.

“OPERATIE STORM”

In de vroege ochtend van 4 augustus startte de HV de “Operatie Storm”, waarmee de HV de gehele Krajina

zou terugveroveren op de Kroatische Serviërs. De operatie had verder nog het doel om een corridor tussen Kroatië en de moslim-enclave Bihac te forceren.

De HV voerde eerst zware artilleriebeschietingen uit op Knin en andere gebieden in de Sectoren Noord en Zuid waarbij zeer veel burgerslachtoffers vielen. Vervolgens drongen ongeveer 100.000 man aan HV-troepen - tankformaties en infanterie - het gebied op tientallen plaatsen binnen. Ook de Kroatische luchtmacht werd ingezet door met MIG-21 vliegtuigen Servische doelen aan te vallen. Tijdens de eerste dag werd Knin reeds omsingeld en het stadje Petrinja door de HV veroverd. Als reactie op het voorspoedige Kroatische offensief werd er op 4 augustus een Kroatisch-Servische Lunaraket afgevuurd op een buitenwijk van Zagreb, die echter alleen materiële schade aanrichtte. Gedurende het weekend van 5 en 6 augustus veroverde de HV in een sneltreinvaart achtereenvolgens alle belangrijke steden en gebieden in de Krajina: de hoofdstad Knin, de steden Benkovac en Petrinja, de luchtmachtbasis Udbina, de Plitvice-meren en de stad Glina. Op 5 augustus werd verder nog de omsingeling van de moslim-enclave Bihac voor het eerst sinds jaren door HV- en BiH-troepen doorbroken.

Aan het einde van het weekend, na drie dagen strijd, had de HV 80 procent van het grondgebied van de RSK in handen. De Kroatische Serviërs behielden slechts de Sector Oost, grenzende aan Servië. De zegevierende Kroatische president Tudjman bezocht al op 6 augustus het zojuist veroverde Knin. Op 7 augustus voerden VRS-vliegtuigen vanuit Banja Luka nog lucht-aanvallen uit op enkele plaatsen in centraal Slavonië. Volgens de Kroaten zouden daarbij twee VRS-vliegtuigen zijn neergeschoten. Bij de luchtacties vielen twee doden en elf gewonden.

Langs de gehele frontlijn werden de VN-observatieposten door de HV met geweld onder de voet gelopen. Volgens een VN-woordvoerder werden een Deense en twee Tsjechische VN-militairen gedood en raakten negen andere VN-ers gewond door gericht Kroatisch vuur. De VN hebben Kroatië beschuldigd van omvangrijke schendingen van de mensenrechten tijdens de militaire campagne. Zo zou een HV-eenheid zeven Deense VN-militairen en zes Servische krijgsgevangenen hebben gebruikt als menselijk schild tijdens hun opmars. Later boden de Kroaten de Denen hun excuses aan voor dit optreden; de HV-commandant die hiervoor verantwoordelijk zou zijn, zou reeds zijn gevangen gezet. Op 6 augustus bereikten Kroatië en de VN overeenstemming over een nieuw VN-mandaat in de veroverde gebieden. De blauwhelmen mogen blijven maar krijgen de taak humanitaire hulp te distribueren en toe te zien op de naleving van de mensenrechten.

Op 7 augustus verklaarde de Kroatische regering bij monde van de minister van defensie, Gojko Susak, dat de militaire operatie tegen de RSK - de "Operatie Storm" - was beëindigd. Er werd tussen de Kroaten en de Kroatische Serviërs een bestandsakkoord getekend, dat de facto neerkomt op een overgave van de Kroatische Serviërs. Het akkoord voorziet in een ontwapening van alle SVK-soldaten in ruil voor een vrije aftocht naar noord-Bosnië. De Kroatische Serviërs konden onder toezicht van VN-militairen hun wapens op vier plaatsen - Topusko, Glina, Zirovac en Dvor - inleveren.

Op 8 augustus werden nog enkele acties door de HV uitgevoerd tegen enkele geïsoleerde RSK-eenheden die zich nog niet hadden overgegeven.

De verovering van de Krajina door de HV had tot gevolg gehad dat meer dan 150 duizend Serviërs - burgers als SVK-militairen - probeerden om naar het Bosnisch-Servische gebied te vluchten. Dit vluchtelingenpro-

bleem dreigt het grootste uit de gehele oorlog te worden. Eén vluchtelingenstroom gaat vanuit de regio Knin (Sector-Zuid) en de andere gaat vanuit de regio Glina en Petrinja (Sector-Noord) richting het Bosnisch-Servische Banja Luka. De UNHCR en het Rode Kruis verwachtten grote problemen bij de opvang van de vluchtelingenstroom in Banja Luka. De Kroaten ontkennen dat ze zich schuldig maken aan etnische zuivering van de Krajina. De Kroatische regering wipte de uittocht van de Kroatische Serviërs aan de 'Servische propaganda'. De Kroatische Serviërs zouden volgens de HV-woordvoerder generaal Tolj veilig in het gebied kunnen blijven. Servische vluchtelingen die zouden willen terugkeren zouden dezelfde rechten als de Kroatische burgers krijgen, met uitzondering van diegenen die worden verdacht van oorlogsmisdaden.

Uit latere persberichten bleek echter dat vluchtende Serviërs, onderweg op Kroatisch gebied, door Kroaten worden lastig gevallen. Volgens VN-woordvoerder Chris Gunnes zouden er zelfs 'lelijke incidenten' hebben voorgegaan. VN-militairen zouden in Virginmost bijvoorbeeld hebben gezien hoe Kroatisch-Servische vluchtelingen, dertien mannen en vier vrouwen, in elkaar werden geslagen. Vervolgens werden de zeventien vluchtelingen naar een nabijgelegen postkantoor gebracht, waar de VN-ers niet naar binnen mochten. Sindsdien is van deze vluchtelingen niets meer vernomen. Doordat de Krajina voor de VN nog steeds geen vrij toegankelijk gebied is, kunnen de VN-instanties onmogelijk zeggen of de waargenomen plunderingen, brandstichtingen en mishandelingen eenmalige gebeurtenissen zijn, of dat het om systematische gedragingen gaat.

Tegelijkertijd is er bij de Kroaten een grote stroom van duizenden (voormalige) Kroatische vluchtelingen, die nu weer terugkeren naar hun oude woonplaatsen in de Krajina.

De totale verliezen van de bliksemoorlog in de Krajina zijn volgens de

eerste schattingen klein: in totaal ongeveer zevenhonderd doden en gewonden bij beide partijen. De meeste burgerslachtoffers zouden zijn gevallen bij de Kroatische beschieting van Knin tijdens het begin van de aanval.

SERVIË:

Nadat de Kroaten de Serviërs in de Krajina en in west-Bosnië steeds meer in het nauw gingen drijven, vroeg de Bosnisch Servische leider Karadzic bij Belgrado publiekelijk om hulp. Met dit verzoek hoopte Karadzic een golf van sympathie in Servië op te wekken, zodat de druk op Milosevic wordt opgevoerd om zich niet meer afzijdig te houden in de strijd van de Bosnische en Kroatische Serviërs tegen de moslims en de Kroaten. De Serviërs uit Servië hebben echter weinig sympathie voor hun 'broeders' uit Bosnië en de Krajina. Ze geven hen de schuld van de economische problemen als gevolg van het VN-handels embargo tegen de FRY (Servië) en de slechte naam die de Serviërs door de oorlog in de wereld hebben gekregen. Milosevic kan verder de publieke opinie in zijn land manipuleren, omdat hij de media controleert.

De meeste waarnemers waren het erover eens dat Servië zich niet zal laten meeslepen in een oorlog om de armoedige Servische gebieden in de Sectoren Noord en Zuid. Milosevic heeft alleen belang bij het behoud door de Serviërs van de Sector Oost dicht bij Servië en rijk aan grondstoffen. Velen zijn van mening dat tussen Tudjman en Milosevic een geheime afspraak is gemaakt om de Sectoren Noord, Zuid en West te ruilen voor de Sector-Oost. Ook zou het leger, de VJ, na vier zuiveringen momenteel geheel onder controle staan van Milosevic, zodat het als politieke factor is uitgespeeld.

Toen Kroatië uiteindelijk de Krajina binnenviel reageerde Servië slechts met een scherpe mondelinge veroordeling van het Kroatische optreden en met de terugroeping van de Servische gezant in Zagreb. Echter de krant

“Politika”, doorgaans de spreekbuis van Milosevic, legde de schuld van de Kroatische aanval bij de stijfop-pigheid van de nationalistische Servi-sche leiders.

Na de inval van de Kroaten in de Krajina, kwam er een vluchtelingen-stroom van 150 duizend Kroatische Serviërs op gang, trekkende via Bosnië in de richting van Servië. Op 12 augustus sloot Servië echter zijn grenzen voor mannelijke vluchtelin-gen. Deze mannen hebben de Bosni-sche Serviërs nodig om hun eigen militaire gelederen te versterken, zeker toen op 12 augustus de BiH in centraal-Bosnië de aanval opende op de Bosnisch-Servische stad Donji Vakuf.

Servië verklaarde zelfs dat mannen in de weerbare leeftijd, die de Servische grens al gepasseerd zijn, zullen wor-den teruggestuurd naar Bosnië. Het Servische persbureau Tanjug meldde bijvoorbeeld dat vijfhonderd Kroatisch-Servische mannen uit een vluchtelin-gencentrum bij Nis ‘vrijwillig’ zijn teruggekeerd naar Bosnië. Ook vorige maand werden door de autoriteiten in Belgrado duizenden Serviërs uit Kroatië en Bosnië opgepakt om te gaan vechten in hun geboortestrekken.

VOJVODINA:

In de Vojvodina - een van oudsher etnisch gemengde vruchtbare land-bouwstreek ten noordwesten van Belgrado, waar Serviërs, Kroaten, Hongaren, Duitsers en Roethenen naast elkaar wonen - lopen sinds de massale vluchtelingenstroom van Serviërs uit de Krajina de spanningen op. Servische vluchtelingen mishan-delen plaatselijke Kroaten en eisen met geweld woningen op die door Kroaten worden bewoond. De gevluchte Serviërs willen de Kroaten uit hun hui-zen zetten, uit wraak voor hun eigen verdrijving uit de Krajina. Volgens het onafhankelijke Servische dagblad ‘Nasa Borba’ zijn dergelijke geweld-dadigheden reeds uit tientallen plaat-sen met een Kroatische minderheid gemeld.

Volgens het Servische Helsinki Comité zouden de uitzettingen worden gecoör-dineerd door aanhangers van de extreem-rechtse Servische Radicale Partij van Seselj. Deze radicalen zou-den aan Servische vluchtelingen lijs-ten met adressen en telefoonnummers van in Servië woonachtige Kroaten verstrekken.

Volgens de regeringsgezinde Kroatische krant ‘Vecernji List’ zouden al onge-veer 250 gezinnen uit de Vojvodina in Kroatië zijn aangekomen nadat ze eerder uit hun huizen waren verdre-ven. In de Vojvodina woonden voor de oorlog, volgens de volkstelling van 1991, rond de 30 duizend Kroaten.

BOSNIË-HERCEGOVINA

BOSNIË-HERCEGOVINA POLITIEK:

Op 3 oktober heeft de Bosnische pre-mier, Haris Silajdzic, zijn ontslag aangeboden uit protest tegen een wij-ziging van de grondwet van Bosnië-Herzegovina, die volgens hem de multi-etnische pretentie van zijn land ondermijnt. Silajdzic is echter bereid om zijn regering te blijven leiden tot de oorlog voorbij is. Het Bosnische parlement had namelijk op dezelfde dag, op aandrang van president Izetbegovic en zijn door moslims gedomineerde Partij van Democratische Actie (SDA), een grondwetswijziging aangenomen, die het voor een niet-moslim bijna onmogelijk maakt om president in oorlogstijd te zijn. Volgens de Bosnische grondwet wordt het land geregeerd door een collectief presidentschap van twee Serviërs, twee Kroaten en twee moslims en een voorzitter uit één van de etnische groe-peringen. De moslimleider Izetbegovic bekleedt de laatste functie sinds 1992. Na de grondwetswijziging zal het staatshoofd niet meer worden geko-zen door het collectieve president-schap, maar door het parlement dat door de moslims wordt gedomineerd. Het besluit van het parlement stuitte niet alleen op kritiek van Silajdzic. Ook de voorzitter van het parlement, de Serviër Miro Lazovic, viel fel uit naar het besluit. Waarschijnlijk pro-

beert Silajdzic te voorkomen dat de wet onder zijn verantwoordelijkheid zou worden aangenomen. Volgens andere bronnen zou Silajdzic tevens een motie van vertrouwen aan het parlement willen voorleggen na de ver-overing van de enclaves Srebrenica en Zepa door de VRS op de BiH. Silajdzic’ optreden werd door de SDA van Izetbegovic en de Bosnische minister van Buitenlandse Zaken, Muhamed Sacirbey geheld. De SDA gaf Silajdzic een week de tijd om over zijn ontslagaan-vraag na te denken en gaf te kennen reeds een lijst te hebben samengesteld met zes mogelijke opvolgers van de premier.

Silajdzic bond uiteindelijk in om de eenheid binnen de Bosnische staat te bewaren en het hoofd te kunnen bie-den aan de Bosnisch-Servische agres-sie. Hij trok zijn ontslagaanvraag in.

Ook de kloof tussen de politieke (Karadzic) en de militaire (Mladic) leiding van de Bosnische Serviërs had in het weekend van 5 en 6 augustus het karakter van een volledige breuk aangenomen. Karadzic zette namelijk begin augustus Mladic als opperbevel-hebber van de VRS aan de kant nadat de Kroaten de steden Glamoc en Grahovo in west-Bosnië op de VRS hadden veroverd. Mladic werd na de val van Glamoc en Grahovo naar Knin gestuurd om de verdediging van de Krajina te coördineren. Karadzic nam vervolgens zelf het opperbevel van de VRS over. Mladic weigerde echter zich neer te leggen bij het besluit van Karadzic. Het Bosnisch-Servische parlement in Pale koos de zijde van Karadzic, terwijl achttien VRS-generaals in Banja Luka zich schaar-den achter Mladic.

Het conflict tussen de militaire en de politieke leiding van de Bosnische Serviërs broeide al langer. Karadzic had het vermoeden dat Mladic niet meer alle Servische gebieden in Bosnië wilde verdedigen en dat hij samenspande met Karadzic’ aartsrivaal Milosevic. Mladic beschuldigde daarentegen de Bosnisch-Servische politici van

corruptie en woekerhandel ten koste van de VRS.

Karadzic kon echter niet verhelen dat hij door zijn breuk met Mladic alle invloed op de VRS had verloren. Hij werd alleen gesteund door speciale politietroepen in oost-Bosnië. In het noorden en het westen van Bosnië had Karadzic elk gezag verloren. Daarom besloot hij op 11 augustus de strijdbijl te begraven en Mladic als opperbevelhebber geheel te rehabiliteren. Waarschijnlijk is Milosevic het brein achter dit conflict geweest, waarmee hij Karadzic buiten spel probeerde te zetten.

Een hoge VN-er vermoedt dat Tudjman Sarajevo niet verder zal laten meeprofiten van de kracht van de HV. Aangezien Kroatië en Servië in het voormalig Joegoslavië als de grootmachten moeten worden gezien, zou naast Servië ook Kroatië uiteindelijk belang hebben bij een klein en militair zwak Bosnië. Door Kroatische nationalistena zou de huidige Moslim-Kroatische Federatie in Bosnië in de toekomst wel eens uit elkaar kunnen vallen.

Op 7 augustus meldde de Britse krant "The Times" zelfs dat Tudjman op 6 mei 1995, tijdens een diner in Londen, aan de Britse liberaal-democraat Paddy Ashdown een schets heeft gegeven over de staatkundige situatie van Bosnië over een aantal jaren. Daaruit bleek dat volgens Tudjman Bosnië-Hercegovina grotendeels zou worden opgedeeld tussen Kroatië en Servië. Bij deze opdeling is het nog maar de vraag of er een apart gebiedje voor de moslims wordt gecreëerd. Tudjman gaf hierbij te kennen dat hij hierover een losse afspraak met Milosevic had. Tudjman zou verder tegen Ashdown hebben gezegd dat Izetbegovic voor hem "een Algerijn, een fundamentalist" was.

BOSNIË-HERCEGOVINA MILITAIR:

Vrijwel direct nadat Kroatië op 22 juli een militair akkoord met de Bosnische regering had gesloten,

startte de HVO een militair offensief tegen de de VRS.

De herovering van de Krajina door de Kroaten begin augustus heeft voor de Bosnische moslims zowel positieve als negatieve gevolgen. Het positieve gevolg is de ontzetting van de moslim-enclave Bihac. Het negatieve gevolg is daarentegen het feit dat enorme aantallen Kroatisch-Servische vluchtelingen (150 duizend man!!!) en vooral omvangrijke SVK-eenheden (30 tot 50 duizend man!!!) west-Bosnië binnentrekken. Men vreest terecht dat deze Kroatische Serviërs zullen worden toegevoegd aan het Bosnisch-Servische leger, de VRS.

Op 12 augustus startte de BiH een offensief tegen de VRS in de omgeving van Donji Vakuf.

BIHA -POCKET:

Eind juli lag de moslim-enclave Bihac zwaar onder vuur van troepen van de VRS, de SVK en de moslim-leider Abdic. De BiH controleerde toen nog ongeveer twee derde van de enclave.

Op 26 juli landde voor het eerst sinds weken weer een vrachtvliegtuig op het vliegveld Caralici, vermoedelijk met voorraden voor de BiH.

Na een jarenlange belegering door de Serviërs en de afvallige Moslimleider Abdic is er op 5 augustus een einde gekomen aan de omsingeling van de Bihac-enclave. Op deze dag hebben HV- en BiH-troepen een corridor vanuit de enclave naar Kroatië gerealiseerd. De ontzetting van Bihac maakt de onbelemmerde hulpverlening aan de 180.000 inwoners van de enclave mogelijk.

Met het verslaan van de bondgenoot van moslimrebel Fikret Abdic, de SVK, door de HV in de Krajina is de situatie voor de Abdic-aanhangers in de enclave onhoudbaar geworden. Daarom vluchten naast de Kroatische Serviërs ook nog eens duizenden Abdic-aanhangers vanuit de omgeving van Velika Kladuza uit de enclave.

Volgens Oekraïense VN-ers zouden BiH-troepen uit de Bihac-enclave, uit wraak voor de jarenlange belegering van de enclave door met name de SVK, zes Kroatisch-Servische dorpen bij Dvor in brand hebben gestoken. De Oekraïeners zouden ook machinegeweervuur en geschreeuw van dorpelingen hebben gehoord.

WEST-BOSNIË- HERCEGOVINA:

Volgens UNHCR-woordvoerder Kris Janowski worden er ook in het Bosnisch-Servische bolwerk Banja Luka Kroaten en moslims door gevluchte Krajina-Serviërs uit hun huizen verdreven. De Serviërs zouden hierbij gebruik maken van moord- en martelpraktijken. Volgens Janowski zouden de Serviërs in sommige gevallen zijn geholpen door de plaatselijke politie.

OOST-BOSNIË- HERCEGOVINA: ZEPA:

Na de val van de moslim-enclave Zepa zijn vele duizenden moslim-burgers geëvacueerd naar de moslim-steden Zenica, Kladanj en Tuzla. De VRS-commandant Mladic onderhandelde eind juli met de plaatselijke BiH-commandant over de overgave van 1500 BiH-strijders die de bergen ten noorden van de enclave waren ingevlucht. Op dat tijdstip hadden de Bosnische Serviërs al circa 2000 moslim-mannen uit Zepa in handen. Op 3 augustus trokken de VN hun laatste militairen uit de enclave terug. Duizenden moslim-mannen worden nog steeds vermist. Volgens de Klein-Joegoslavische pers zouden zeshonderd van hen de grens met Servië zijn overgevlucht, waar ze momenteel goed zouden worden behandeld.

SREBRENICA:

Na het vrijgeven van acht luchtfoto's van het gebied rondom Srebrenica - die Amerikaanse spionagesatellieten en vliegtuigen hebben gemaakt -

waarop massagraven te zien zouden zijn, eiste de VN-Veiligheidsraad dat het Rode Kruis zou worden toegelaten tot het gebied om opheldering te zoeken. Ook de UNPROFOR-vredesmacht zou tot het gebied willen worden toegelaten. Volgens het Rode Kruis worden nog altijd zo'n zes-duizend moslims in het gebied vermist.

CENTRAAL-BOSNIË-HERCEGOVINA:

Waarschijnlijk aangemoedigd door de paniek die momenteel bij de Serviërs in Kroatië en Bosnië heerst, heeft de BiH in samenwerking met de HVO op 12 augustus in centraal-Bosnië een offensief gestart tegen de VRS. Volgens de laatste berichten zou de BiH op het punt staan om het Bosnisch-Servische stadje Donji Vakuf in te nemen.

VERENIGDE NATIES / EUROPESE UNIE / NAVO

OPHEFFING WAPENEMBARGO

De president van de Verenigde Staten, Clinton, is de afgelopen tijd in eigen land onder druk gezet met betrekking tot zijn beleid inzake voormalig Joegoslavië. Een motie van de Republikeinse oppositieleider Robert Dole om het wapenembargo tegen de moslims eenzijdig op te heffen, heeft zowel een meerderheid gekregen in de Senaat (69 tegen 29 stemmen) als in het Huis van Afgevaardigden (298 tegen 128). Clinton blijft zich echter verzetten tegen de opheffing van het embargo door uiteindelijk een veto over de motie uit te spreken.

Clinton bleef erop hameren dat een algehele opheffing van het wapenembargo tegen voormalig Joegoslavië zal leiden tot de terugtrekking van alle VN-troepen in het gebied. Deze terugtrekking zou dan moeten worden gerealiseerd door met name 25.000 Amerikaanse troepen, die de VN-troepen uit het oorlogsgebied moeten halen.

De grote mate van ondersteuning van de motie om het wapenembargo op te

heffen dreigt een wig te drijven tussen de Verenigde Staten en hun NAVO-partners in Europa, terwijl het Westen steeds probeert om een zo eensgezind mogelijk voormalig Joegoslavië-beleid te voeren.

Diplomaten zijn van mening dat de motie van het Huis van Afgevaardigden (en het Congres) verder een signaal aan moslimlanden zal zijn om het wapenembargo nu helemaal te negeren.

Niettemin blijkt volgens een opiniepeiling van het televisiestation CBS dat een meerderheid van de Amerikaanse bevolking het besluit van het Congres om het wapenembargo tegen Bosnië eenzijdig op te heffen afwijst.

Op 11 augustus sprak Clinton, zoals verwacht, zijn veto uit over het besluit van het Congres en het Huis van Afgevaardigden tot opheffing van het VN-wapenembargo tegen Bosnië.

Volgens de Britse krant The Times zouden de Verenigde Staten de HV heimelijk hebben gesteund bij het offensief tegen de Krajina. Met dit offensief hoopten de Amerikanen, dat werd voorkomen dat de moslim-enclave Bihac door de SVK en de VRS onder de voet zou worden gelopen. De Bosnische regering had aan Kroatië eerder al om hulp gevraagd bij de verdediging van Bihac.

Volgens Amerikaanse inlichtingenbronnen zou afgelopen maand een functionaris van de Amerikaanse National Security Council in een onderhoud de Kroatische ambassadeur, Peter Sarcevic, hebben doen geloven dat het Amerikaanse ongenoegen over de Servische verovering van de moslim-enclaves in oost-Bosnië zo groot is, dat de Verenigde Staten iedere Kroatische actie tegen de Serviërs zouden toejuichen.

Maleisië heeft op 3 augustus aan de Amerikanen te kennen gegeven dat ze van plan zijn om wapens te leveren aan de BiH.

De Russische president Jeltsin herhaalde op 10 augustus dat het VN-

wapenembargo tegen voormalig Joegoslavië eerder moet worden versterkt dan worden opgeheven. Jeltsin verklaarde dat indien de Amerikanen het embargo tegen de Bosnische moslims alsnog eenzijdig opheffen, er voor Rusland geen reden meer is om geen wapens te leveren aan andere partijen in het conflict in voormalig Joegoslavië.

Op 12 augustus stemde het Russische lagerhuis, de Doema, zelfs vóór opheffing van het wapenembargo tegen de FRY. Daarnaast eiste de Doema aanvullende sancties tegen Kroatië, als reactie op de inval in de Krajina. De Doema was van mening dat het Westen de Kroaten zou hebben gesteund bij hun militair offensief.

KROATISCHE HEROVERING VAN DE KRAJINA

De EU-onderhandelaar voor voormalig Joegoslavië, Carl Bildt, veroordeelde het optreden van de HV in de Krajina. Vooral door de artilleriebeschieting op Knin, aan het begin van het offensief, zou Tudjman - volgens Bildt - zich schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden. De Kroatische regering reageerde zeer gepikeerd en verklaarde Bildt tot 'persona non grata' (ongewenst persoon). Ondanks de felle kritiek op de "Operatie Storm" zien verscheidene Westerse politici er toch een lichtpuntje in voor de toekomst. Door de herovering van de Krajina zijn er nieuwe strategische verhoudingen, die de oplossing van het conflict dichterbij kunnen brengen. De Serviërs zouden nu wel eens eerder geneigd zijn om te komen tot een vredesregeling.

OVERLEG IN RUSLAND

Rusland nodigde na de Kroatische verovering van de Krajina de Kroatische president Tudjman en de Servische president Milosevic uit naar Moskou voor vredesoverleg. Tudjman sloeg de uitnodiging van Jeltsin af, aangezien zijn Bosnische collega, Izetbegovic, door de Russen niet was uitgenodigd. Hiermee wilde Tudjman kennelijk de geruchten ont-

zenuwen dat Servië en Kroatië Bosnië onderling zullen verdelen.

GEBEURTENISSEN IN HET MIDDEN-OOSTEN

NIEUW VREDESINITIATIEF VERENIGDE STATEN

VAN 27 JULI T/M 14 AUGUSTUS 1995

Nadat de Amerikaanse Senaat en het Huis van Afgevaardigden een motie aannamen waarin werd opgeroepen tot opheffing van het wapenembargo tegen Bosnië, startte president Clinton een nieuw vredesinitiatief. Clinton stuurde twee gezanten, de Amerikaanse Nationale Veiligheidsadviseur Anthony Lake en onderminister van Buitenlandse Zaken Peter Tarnoff, naar Europa met nieuwe ideeën over het vredesproces in Bosnië. Clinton zou de Bosnische kaart willen aanpassen ten gunste van de Bosnische Serviërs, maar de VN-vredesmacht zou dan wel moeten worden vervangen door een actieve interventiemacht die voor de Bosnische moslims vecht.

De Amerikanen zouden hierbij haast hebben. Voor 1 september zou er iets moeten zijn gedaan, aangezien de kansen op vrede zijn gegroeid door de snelle Kroatische overwinning op de Krajina-Serviërs. De Duitsers delen de Amerikaanse zienswijze, maar de Fransen en de Britten hebben het Kroatische geweld steeds afgewezen.

Op 13 augustus sloot Anthony Lake zijn rondreis door Europa af met een gesprek met de Russische minister van Buitenlandse Zaken, Kozyrev, in de Russische plaats Sotsji. Kozyrev had zich hierbij positief uitgelaten over de nieuwe Amerikaanse vredesinspanningen voor het voormalige Joegoslavië. De Amerikanen werken kennelijk aan een definitieve grensafbakening in het voormalige Joegoslavië. Er zou worden gewerkt aan een 'vijf-plus-drie' topconferentie van de Contactgroep (de Verenigde Staten, Rusland, Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland) en de direct betrokkenen (Kroatië, Servië en Bosnië). Het nieuwe vredesinitiatief zou positief zijn ontvangen in de Europese hoofdsteden en zelfs door de Bosnisch-Servische leider Karadzic.

ISRAËL-PLO

INTERIM-AKKOORD

Israël en de PLO hebben de onderhandelingen over uitbreiding van de Palestijnse autonomie in de Westelijke Jordanoever voortgezet. Inmiddels is er een deelakkoord uit voortgekomen dat voorziet in de bestuurs-overdracht aan de Palestijnen in de grote steden en circa 420 van de ruim 450 dorpen. Het zal echter nog weken duren voordat er overeenstemming bereikt wordt over alle aspecten van het tweede interim-akkoord aangaande het Palestijnse zelfbestuur.

Volgens het oorspronkelijke basisakkoord dat in september 1993 door premier Rabin en PLO-leider Arafat op het Witte Huis in Washington werd getekend, had al ruim een jaar geleden overeenstemming moeten zijn bereikt over de zaken waarover nu nog wordt onderhandeld. De twee partijen hebben echter de grootste moeite om de onderhandelingen af te ronden, waarvoor de streefdata inmiddels frequent zijn aangepast.

Na een week van marathonbesprekingen begin augustus in het Egyptische plaatsje Taba hebben PLO-voorzitter Arafat en de Israëlische minister van Buitenlandse Zaken overeenstemming bereikt over een aantal belangrijke punten, waaronder:

- de bevoegdheden van het Israëlische leger buiten de te ontruimen Palestijnse steden;
- de kwestie van de Palestijnse gevangenen;
- belasting;
- economische ontwikkeling en;
- wijziging van het Palestijnse Handvest.

Met betrekking tot de bevoegdheden van het Israëlische leger is afge-

sproken dat gedurende een periode van twee jaar de terugtrekking in halfjaarlijkse fasen plaats zal hebben uit het grootste deel van de Palestijnse woongebieden op de Westoever. Het leger zal voorlopig gehandhaafd blijven in de joodse nederzettingen, alsmede in nader te bepalen veiligheidsgebieden.

Met betrekking tot de zesduizend Palestijnse gevangenen is er een driefasen regeling overeengekomen. Een eerste groep gevangenen zal worden vrijgelaten bij het bereiken van het tweede interim-akkoord. De volgende groep zal worden vrijgelaten aan de vooravond van de algemene Palestijnse verkiezingen, die ongeveer drie maanden na de ondertekening van het interim-akkoord plaats zullen vinden. De derde groep van Palestijnse gevangenen bestaande uit daders van moordaanslagen en dodelijke terreuracties wordt pas vrijgelaten als er een slotakkoord is bereikt tussen Israël en de PLO over belangrijke vraagstukken als nederzettingen, vluchtelingen, Jeruzalem en grenzen. Om hoeveel gevangenen het bij elke vrijlating zou gaan werd in het midden gelaten.

Ook werd overeenstemming bereikt over de steeds terugkerende kwestie van het Palestijnse Handvest. Arafat had tot dusver nagelaten de paragrafen van het Handvest te amenderen die de vernietiging van de joodse staat impliceren, uit vrees dat hij niet de vereiste meerderheid zou halen. Er is nu afgesproken dat de amendering na de instelling van de gekozen Palestijnse bestuursraad zal geschieden.

De overige onopgeloste punten, waaronder de waterproblematiek en de veiligheidsaspecten aangaande de paar honderd Israëlische kolonisten die in het centrum wonen van de

Palestijnse stad Hebron, zullen nog door nieuwe subcommissies worden besproken. Grote meningsverschillen blijven bestaan over de verkiesbaarheid van Palestijnse afgevaardigden uit Jeruzalem, en over het aantal leden van de gekozen Palestijnse bestuursraad.

REACTIES

De kolonistenbeweging voert een keiharde campagne tegen de overdracht van de Westoever aan de PLO. Groepen kolonisten hebben de afgelopen weken heuveltoppen rondom hun nederzettingen bezet als protest tegen de bestuursoverdracht. Het leger en de politie hebben de kolonisten weg moeten slepen uit deze provisorische kampen om de spanning met de lokale Palestijnse bevolking niet verder te doen oplopen. Inmiddels is er al één Palestijn gedood toen bij het bestormen van een bezette heuvel het vuur werd geopend door joodse kolonisten.

De Israëliische legertop heeft inmiddels ook bezwaren gemaakt tegen het deelakkoord over uitbreiding van de Palestijnse autonomie op de Westelijke Jordanoever. Opperbevelhebber generaal Amnon Shahak heeft laten weten dat het leger niet in staat is de veiligheid van 130.000 Israëliische kolonisten in de bezette gebieden te waarborgen, wanneer het de grote steden en de 420 dorpen gefaseerd gaat ontruimen. De minister van Binnenlandse Zaken en oud-opperbevelhebber Barak hebben zich aangesloten bij het standpunt van Shahak. Niettemin heeft de Israëliische regering het deelakkoord goedgekeurd.

HAMAS

Israël heeft eind juli een arrestatiebevel uitgevaardigd tegen Mousa Abu Marzouk, hoofd van de politieke vleugel van de moslim-fundamentalistische Hamas-beweging die vorige week in de Verenigde Staten werd gearresteerd. Het uitvaardigen van een arrestatiebevel was formeel noodzakelijk om een uitleveringsver-

zoek aan de Verenigde Staten te kunnen richten. Marzouk wordt medeverantwoordelijk gesteld voor de aanslagen die door de Hamas-beweging in Israël zijn uitgevoerd, waaronder een aanslag op een bus in Tel Aviv op 19 oktober vorig jaar waarbij 18 mensen om het leven kwamen.

Hamas heeft begin augustus ook de verantwoordelijkheid opgeëist voor de bomaanslag eind juli op een bus in de buitenwijk van Tel Aviv. Hamas heeft inmiddels de Verenigde Staten gewaarschuwd voor de gevolgen van het voortduren van de gevangenschap van Marzouk.

ONTWIKKELINGEN IN ANGOLA

27 JULI TOT 14 AUGUSTUS 1995

TLNT Elgersma

Sinds juni zat de klad in het vredesproces in Angola. De belangrijkste aanleiding hiervoor was onder andere het uitblijven van nieuwe ontmoetingen tussen de president van Angola, Dos Santos, en de leider van de verzetsbeweging UNITA, Jonas Savimbi. Het bezoek van de Secretaris-Generaal van de VN, Boutros Boutros Ghali, gaf niet de impuls waarop men kon hopen.

De onverwachte ontmoeting van de twee leiders in Gabon, 10 augustus, zal waarschijnlijk wel voor enige tijd vooruitgang garanderen. Na afloop van de top maakte Dos Santos bekend dat Savimbi vice-president zal worden in een kabinet van nationale eenheid. Hij zal zich voornamelijk gaan bezig houden met economische zaken. Het ligt voor de hand dat beide partijen zich de komende weken coöperatief zullen tonen om de internationale conferentie van donerlanden van Angola, die eind september plaats vindt, tot een succes te maken.

Voor dit overzicht is onder andere gebruik gemaakt van de volgende periodieken: De Volkskrant, The Economist, Africa Confidential, Le Monde en O Publico.

UNITA-TOP BIJÉÉN IN BAILUNDO

Eind juli komt het secretariaat van UNITA bij elkaar in Bailundo om

zich te beraden over de recente conflicten met de regerende MPLA-partij. Er zijn op het ogenblik twee obstakels voor de voortgang van het vredesproces. UNITA is verbolgen over de manier waarop het parlement zijn eigen zittingsduur met vier jaar heeft verlengd en de tweede ronde van de presidentsverkiezingen van twee jaar geleden heeft afgelast.

Ten tweede is overleg tussen de militaire leiders van de regering en UNITA vastgelopen. Een toekomstig geïntegreerd leger (FAA genoemd), zou volgens de afspraken bestaan uit UNITA-militairen en regeringsmilitairen in de verhouding van 50-50. De Gen Dos Matos, opperbevelhebber van het regeringsleger, wil het percentage van UNITA leden nu terugschroeven. Hierbij komt de grote vertraging die is opgelopen bij het concentreren van UNITA troepen in de assembly areas. Het overleg tussen hoge militairen van UNITA en de regering is voorlopig afgebroken.

Op 8 augustus heeft UNITA de regering ervan beschuldigd in weerwil van het vredesakkoord militaire bases aan te vallen in de provincie Huila, in het Zuid Oosten van Angola. Vanuit Lubango zouden twee Mig's luchtaanvallen hebben uitgevoerd op niet nader gespecificeerde UNITA-bases. Tevens zijn er gevechten gemeld in de noordelijke provincies Lunda Norte en Lunda Sul. De ongeregeldheden aldaar zijn voornamelijk een uitvloeisel van de strijd tussen illegale diamantdelvers en de

overheid en derhalve niet indicatief voor de stabiliteit van de vrede in het gehele land.

DOS MATOS TOONT ZICH PESSIMISTISCH

In een interview met de Britse krant The Guardian, 2 augustus, heeft de opperbevelhebber Generaal Dos Matos, gezegd dat hij de 'terugkeer naar de oorlog zeer waarschijnlijk acht'. In de zienswijze van Dos Matos probeert UNITA het land volledig lam te leggen zodat de regering uiteindelijk geen andere keuze heeft dan de wapens weer op te nemen. Daarnaast heeft Generaal Dos Matos kritiek op de VN missie. Zowel Boutros Ghali als zijn speciale afgezant voor Angola, Blondin Beye, zouden een zeer oppervlakkige kennis hebben van het land. Tevens zou UNAVEM verantwoordelijk zijn voor een verslechtering van de levensstandaard in een land dat al in hoge mate verwoest is.

Van de zijde van het regeringsleger is wel een nieuw initiatief gekomen om de vertraging in het verzamelen en demobiliseren van militairen van beide zijden te versnellen. De nu reeds geregistreerde mannen van de regering en UNITA zou men moeten samenbrengen in een zogenaamd leger van nationale wederopbouw.

Deze zou herstelwerkzaamheden gaan verrichten aan wegen en bruggen.

UNAVEM

De militaire leider van de UNAVEM III missie, de Nigeriaan Generaal Garuba wordt in augustus vervangen door de Generaal Valerio Sibanda. Valerio Sibanda is de voormalige chef-staf van het Zimbabwaanse leger. Er zijn de laatste maanden regelmatig aanvaringen geweest tussen Generaal Garuba en Blondin Beye. Beye beschouwde de vele schendingen van het bestand steeds als 'technisch' en niet substantieel. Garuba vond wel dat het vredesakkoord substantieel werd

geschonden. Dit meningsverschil is deels ingebakken in de taakverdeling.

Wat betreft UNAVEM is de volgende vooruitgang geboekt. Eenheden zijn nu ontplooid in de noordelijk provincies Zaire en Uige. Tegelijkertijd zijn Indische genisten begonnen met het opruimen van mijnen op de weg tussen Lobito en Huambo.

Ook wordt een begin gemaakt aan het opzetten van een programma voor de reïntegratie in het burgerleven van gedemobiliseerde militairen. Kindsoldaten en gewonden hebben daarbij voorrang. Helaas heeft de internationale gemeenschap tot nu toe slechts 150.000 US\$ van de beoogde 55,8 miljoen US\$ beschikbaar gesteld. Onbevestigde geruchten stellen dat Blondin Beye aan Boutros Ghali overplaatsing heeft aangevraagd. Na twee jaar de UNAVEM-missie te hebben geleid zou hij moe zijn van de trage voortgang van het proces en de vijandige manier waarop hij door beide partijen regelmatig wordt bejegend.

MANDAAT VERLENGD MET 6 MAANDEN

De veiligheidsraad van de VN heeft zich op 7 augustus weer gebogen over het dossier Angola. De raad maakte zich ongerust over de trage voortgang op de verschillende onderdelen van het vredesproces (mijnopruijing, concentreren en demobiliseren van troepen, enz.) De raad vroeg aan de Secretaris-Generaal haast te maken met het zenden van blauwhelmen, en te zorgen dat alle 8.000 troepen aanwezig zijn 'zodra mogelijk'. Tevens werd het mandaat van UNAVEM met 6 maanden verlengd.

MOBUTU SPEELT NOG STEEDS ROL

7 augustus - Mobutu pleegt overleg met de Portugese minister van Buitenlandse Zaken, Durrão Barossa, in de Portugese Algarve. Gespreks-

onderwerp was onder andere Angola. De ontmoeting vond plaats aan het eind van een drie weken durende vakantie van Mobutu in de Algarve. Mobutu is persona non grata in onder andere de VS en Frankrijk. Zaire speelt een sleutelrol in het conflict in Angola. Tot enkele maanden geleden ontving UNITA wapens via de Ndili luchthaven in Zaire. Ook biedt Zaire aan UNITA de gelegenheid om illegaal gedolven diamanten op de wereldhandel te brengen. Het effectief verzegelen van de lange Zairees-Angolese grens is vrijwel onbegonnen werk, maar het zou wel een belangrijk drukmiddel zijn om UNITA tot concessies te dwingen.

ONTMOETING VAN DOS SANTOS EN SAVIMBI IN GABON.

In tegenstelling tot eerdere berichten dat de eerste ontmoeting tussen Dos Santos en Savimbi pas in September in Brussel zou plaats vinden, werden de twee leiders reeds 11 augustus verwacht in Franceville Gabon. Franceville is de geboortegrond van de huidige president van Gabon Omar Bongo. Dos Santos zou in Gabon arriveren nadat hij een kleine chirurgische ingreep aan zijn prostaat had ondergaan in Frankrijk. Het vice-presidentschap voor Savimbi, de achterstand op de schema's van het vredesakkoord en de moeizame integratie van het UNITA-leger waren waarschijnlijk de belangrijkste discussiepunten.

Na afloop van de top maakte Dos Santos bekend dat Savimbi vice-president zal worden in een kabinet van nationale eenheid. Hij zal zich voornamelijk gaan bezig houden met economische zaken.

Het is onduidelijk wanneer Savimbi de functie daadwerkelijk zal gaan bekleden.

Waarschijnlijk zullen de twee leiders elkaar half september opnieuw ontmoeten in Brussel tijdens een bijeenkomst van donorlanden van Angola. Het zal aan beide veel gelegen zijn

om zich tegen die tijd op hun paasbest te presenteren.

CABINDA

Naar nu pas bekend is geworden werden in juni, in Windhoek Namibië, geheime besprekingen gevoerd tussen de Angolese minister van Binnenlandse Zaken André Petroff en de leider van de FLEC-renovada José Tibúrcio. Waarnemers stellen dat de onderhandelingen waarschijnlijk weinig resultaten zullen opleveren zolang Nzita Tiago van de radicalere FLEC/FAC niet wordt uitgenodigd. De regering is wel bereid om in ruil voor het staken van de gewelddadigheden een vergaande autonomie toe te kennen aan de enclave.

Het weekblad 'Comércio Actualidade' beschuldigt de regering ervan een vuil spelletje te spelen. De 'geheime' besprekingen zouden benut zijn om de leiders van de FLEC-renovada om te kopen.

Begin augustus worden er aanvallen van de FLEC gemeld in de enclave Cabinda. 7 augustus slaagden de rebellen erin om de watertoevoer af te sluiten en de zendmast van een lokaal radio-station te vernielen. Het is niet bekend of het om de FLEC-renovada gaat of de FLEC-FAC.

NEDERLANDSE HERCULES VOLTOOIT MISSIE

3 augustus is de Nederlandse Hercules teruggekomen die gedurende enkele maanden steun heeft verleend aan het Internationale Rode Kruis. De kist heeft met name vluchten uitgevoerd op het traject Benguela-Huambo. Benguela is een havenplaats en Huambo een belangrijk centrum van waar het Internationale Rode Kruis voedsel verdeelt in de wijde omgeving (Midden Angola). De belangrijkste produkten die vervoerd werden waren maïsmeel (zogenaamde fuba), landbouwwerktuigen, bouwmaterialen voor het aanleggen van waterputten en sojaolie om de bevolking in de brood-

nodige proteïne te voorzien. Gemiddeld kan de Hercules zo'n 15 ton vervoeren. Het streven van de hulporganisaties is om steeds meer bevoorrading over de weg te doen plaatsnemen. Kosten van het invliegen van materiaal vormen tot nu toe ongeveer een derde van het budget van de hulporganisaties.

In juli ontstond er even onrust. De missie zou misschien afgebroken moeten worden om hulpgoederen richting Srebrenica via Tuzla airport te brengen. Uiteindelijk heeft men daarvan afgezien. Nederland heeft slechts twee Herculestoestellen.

MIJNENSCHOOL

Nederland wil op korte termijn eenheden naar Angola sturen om te helpen bij de opzet van een mijnenschool. Begin september zullen waarschijnlijk drie KL-militairen van een voortdetachment vertrekken. Begin oktober zouden dan de overigen kunnen komen. De opleiding dient eind november te starten. Overigens wordt nog gewacht op een formeel verzoek van de VN alvorens over de uitzenddata een besluit wordt genomen. Het opzetten van een mijnenschool door de VN is ernstig vertraagd onder andere omdat de Angolese regering heeft gefaald tijdig een stukje land aan te wijzen waar de school zou kunnen werken. Andere hulporganisaties, d.w.z. niet VN, zijn reeds actief in het opleiden van personeel en het opruimen van mijnen.

INFO-SPECIAL IRAK

VAN 1 JANUARI TOT 15 AUGUSTUS 1995

Tint Vissers

Voor dit overzicht is o.a. gebruik gemaakt van de volgende periodieken: De Volkskrant, het NRC Handelsblad, The International Herald Tribune, Le Monde, Le Monde Diplomatique, The Economist, the Middle East International en the Middle East Report.

INLEIDING

Anno 1995 wordt een cruciaal jaar voor Irak. Het debat over de sancties tegen Irak stevent af op een climax en begint verdeeldheid te zaaien in de internationale politieke arena. Bijna geen enkel land wil het regime van Saddam Hoessein zien herbewapenen, maar over de manier waarop Irak behandeld zou moeten worden lopen de meningen uiteen. De Verenigde Staten, Koeweit, Saoedi-Arabië en in mindere mate Groot-Brittannië willen het embargo pas opheffen, wanneer Hoessein uit het zadel wordt gelicht. Koeweit en Saoedi-Arabië zijn bovendien bang dat de olieprijs zullen dalen op het moment dat Iraakse olie weer vrij op de wereldmarkt komt. Daarentegen willen o.a. Frankrijk, Rusland en Turkije het embargo opheffen zodra Irak voldoet aan VN-resolutie 687. Met name Frankrijk en Rusland hebben in de regio veel invloed moeten prijsgeven aan de VS, die na de Golfoorlog het leeuwedeel van de commerciële en militaire contracten opstrekten. Beide landen zien in Irak de kans hun invloed te herstellen en economische vruchten te plukken.

De situatie in het land en van het regime zelf is sinds het onderdrukken van de opstanden, na afloop van de Golfoorlog in 1991 niet meer zo instabiel geweest als nu. Saddam Hoessein vestigt zijn hoop op een snelle opheffing van de sancties. Zijn publieke draagvlak brokkelt af en het regime toont kleine haarscheurtjes, waardoor

Saddams vertrouwenskring geslonken is. Niettemin heeft de oppositie haar krachten niet kunnen bundelen en het staatsveiligheidsapparaat is zo alom aanwezig, dat van een serieuze machtsdreiging nog geen sprake is.

SANCTIES

DE VEILIGHEIDSRaad EN DE SPECIALE COMMISSIE

In de afgelopen 24 maanden probeert Saddam Hoessein met alle mogelijke moeite de opheffing van de internationale economische sancties tegen Irak, die al sinds 1990 van kracht zijn, te verwezenlijken. Hij is echter afhankelijk van de UNSCOM, de Speciale Commissie van de Verenigde Naties onder leiding van Rolf Ekeus, die belast is met de opsporing, ontmanteling en toezicht op Iraakse massavernietigingswapens conform VN-resolutie 687. Op het moment dat de Speciale Commissie zich tevreden uit over de Iraakse medewerking, kan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties besluiten het handelsembargo op te heffen. De Veiligheidsraad komt elke twee maanden (officieel om de 60 dagen) bijeen om de economische sancties al dan niet te verlengen.

Begin dit jaar, op 12 januari, kondigde de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties aan de handels-sancties tegen Irak ongewijzigd te laten. Met name de Verenigde Staten waren vastbesloten het sanctieregime te handhaven. Washington werd in belangrijke mate gesteund door Groot-Brittannië, dat echter onder druk begon te komen door de pro-Iraakse lobby. Een groep Britse industriëlen zou bijvoorbeeld van plan zijn een bezoek te brengen aan Irak medio februari 1995. De Franse en Russische delegaties toonden zich ronduit teleurgesteld over het besluit, terwijl China neigde naar het standpunt van de Russen en Fransen.

In februari is de Amerikaanse regering een campagne begonnen om de groeiende neiging in de Veiligheidsraad om de sancties tegen Irak te versoepelen, de kop in te drukken. Madeleine Albright, de Amerikaanse ambassadeur bij de VN, bezocht een aantal landen die zitting hebben in de Veiligheidsraad, om hen te overtuigen van het Amerikaanse standpunt. Nieuw bewijsmateriaal, waaronder Amerikaanse satellietfoto's zouden aantonen dat Irak bezig was met de herbouw van chemische fabrieken (VN-functionarissen die zich bezighouden met de ontmanteling van de Iraakse massa-vernietigingswapens uitten echter twijfel aan deze beschuldigingen). Frankrijk, Rusland en China, die geruime tijd te kennen gaven voorstander te zijn van versoepeling, werden niet benaderd in deze campagne.

Op 13 maart besloot de Veiligheidsraad unaniem de economische sancties tegen Irak te handhaven. Voor het eerst sinds de Golfoorlog was er een algemene consensus onder de leden van de Veiligheidsraad met betrekking tot de situatie in Irak. Nieuw waargenomen troepenbewegingen en de gevechten in Noord-Irak hadden waarschijnlijk de doorslag gegeven om unaniem de betreffende resoluties overeind te houden. Desalniettemin hebben Frankrijk, Rusland en China eind maart gezamenlijk een ontwerp-resolutie opgesteld die zou voorzien in opheffing van het embargo. De stap vormde toch het voorspel tot een botsing in de Veiligheidsraad die zich in mei opnieuw zou buigen over deze kwestie. Het voorstel zou worden voorgelegd zodra Irak aan alle voorwaarden van de eerder genoemde resolutie zou hebben voldaan - inclusief een permanent controlemechanisme op nieuwe wapenprogramma's.

Op 10 april legde Rolf Ekeus zijn rapport voor aan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. De belangrijkste informatie uit het rapport was dat Irak materiaal voor een verboden biologisch wapenprogramma zou achterhouden. Er was nog geen ver-

klaring gevonden voor 17 ton aan bacteriologisch en virologisch 'complex kweekmateriaal', die eind jaren tachtig werd gempporteerd. Hiermee werd de Iraakse hoop op snelle versoepeling van het handelsembargo de bodem ingeslagen. In het rapport van Ekeus werd niettemin beweerd dat Iraakse programma's voor chemische wapens en ballistische raketten ontmanteld waren. Tegelijkertijd werd Irak gecompimenteerd met zijn medewerking aan de installatie van een controlemechanisme voor zijn verdere wapenprogramma's.

Het rapport vormde een steun in de rug voor de Amerikaanse regering. Volgens de Verenigde Staten zou Irak binnen 5 à 10 jaar weer in staat zijn nucleaire wapens te ontwikkelen. Het in Wenen gevestigde Internationaal Atoom Energie Agentschap (IAEA), dat op de ontmanteling van het Iraakse nucleaire wapenprogramma toeziet, bracht echter een afzonderlijk rapport uit waarin het zijn twijfel uitte over de authenticiteit van documenten, waarop de Verenigde Staten beroepen, die zouden bewijzen dat Irak nog een nucleair-wapenprogramma zou hebben. Enkele weken eerder had de Engelse pers naar eigen zeggen documenten ontvangen van een Iraakse kerngeleerde die naar het Westen was overgelopen. Volgens deze Engelse krant zou de overloper in Griekenland door de geheime dienst zijn ontvoerd en vermoord.

Naast de eerder genoemde kerngeleerde is ook het voormalige hoofd van de Iraakse Militaire Inlichtingendienst, generaal Wafiq al-Samara'i, die in februari is uitgeweken naar het Koerdische gebied in Noord-Irak, met belastende beschuldigingen gekomen jegens het regime. De overgelopen generaal beweerde tegenover de Westerse pers dat Saddam Hoessein nog altijd beschikt over 200 biologische (Anthrax) bommen en 80 Scud- en al-Hoesseinraketten (gemodificeerde Scuds). Deze zouden begraven zijn in de buurt van Tikrit, de geboorteplaats van Saddam Hoessein. Irak zou ook nog 10

mobile lanceerinstallaties bezitten voor het afvuren van Scudraketten. Deze berichten werden echter niet bevestigd.

Eind mei dreigde Irak alle samenwerking met de Speciale Commissie van de Verenigde Naties op te schorten als niet op korte termijn het verbod op zijn olie-export zou worden ingetrokken. Het dreigement werd geuit vlak vóór het bezoek van Ekeus aan Irak. De voorzitter van de Speciale Commissie wil de laatste onopgeloste problemen uit de weg ruimen, met name op het gebied van de biologische wapens. Op 19 juni zou Ekeus opnieuw verslag uitbrengen over de stand van zaken bij de ontwapening van Irak.

Irak heeft begin juli toegegeven dat het gepoogd heeft biologische wapens te ontwikkelen voor offensieve doeleinden. Begin augustus overhandigde de Iraakse regering een lijvig rapport aan de Verenigde Naties over haar biologische wapenprogramma. De bekentenis en overhandiging van het 530 pagina's tellende rapport wordt gezien als een belangrijke stap in de richting van de opheffing van sancties tegen Irak. Het biologisch programma zou uit 1985 dateren. Begin 1986 werd het onderzoek verplaatst van Muthanna naar Salman Pak en vervolgens naar Al-Hakam. In 1989 zou een begin zijn gemaakt met de productie van biologische strijdmiddelen maar deze zouden in 1990 zijn vernietigd aldus Iraakse autoriteiten. De Verenigde Staten hebben sceptisch gereageerd op dat laatste.

Irak heeft ondertussen geweigerd bepaalde uitrusting die kan worden gebruikt voor de productie van ballistische raketten te vernietigen. Het heeft bovendien aangekondigd dat als de Speciale Commissie van de VN voor eind augustus haar werk niet af heeft, niet langer met haar te zullen samenwerken.

TIJDELIJKE OPHEFFING OLIE-EXPORT

Om het leed van de Iraakse bevolking te verzachten heeft de Veiligheidsraad vanaf het einde van de Golfoorlog het Iraakse regime de mogelijkheid geboden tijdelijk een beperkte hoeveelheid olie te exporteren. Volgens de VN-resoluties 706 en 712 was het Irak toegestaan in totaal 1,6 miljard dollar aan olie te exporteren gedurende 180 dagen om: levensmiddelen en medicijnen voor zijn bevolking te kopen; de activiteiten van de VN in Irak te betalen; en een deel van de schade van de Golfoorlog te vergoeden. Het strikte internationale toezicht op het geheel werd altijd door Irak afgewezen als schending van zijn soevereiniteit.

Irak toonde zich in januari 1995 bereid de onderhandelingen met de Verenigde Naties te hervatten over een tijdelijke opschorting van het verbod olie te exporteren, mits de VN de begeleidende voorwaarden zouden versoepelen. In april werden na intensieve onderhandelingen de leden van de Veiligheidsraad, waarbij de Iraakse vice-premier Tareq Aziz was betrokken, het eens over een plan om Irak over een periode van zes maanden voor 2 miljard dollar olie te laten exporteren, onder andere om levensmiddelen en medicijnen te kunnen betalen. Eind april werd het compromisvoorstel van de Veiligheidsraad toch door het Nationaal Assemblée in Irak van de hand gewezen.

Omdat het regime nog steeds weigerde in te stemmen met de VN-resoluties die export van een beperkte hoeveelheid olie mogelijk maakten ten behoeve van de bevolking, was ondervoeding en gebrek aan vitamines, schoon drinkwater en medicijnen een groot probleem geworden. Volgens schattingen van het Rode Kruis zouden zo'n 4 miljoen Irakezen, op een bevolking van 20 miljoen, aan honger lijden. Daarbij zou de gezondheid van een half miljoen kinderen direct bedreigd worden

door gebrek aan voedsel en medicijnen. Volgens cijfers van de humanitaire hulpprogramma's van de Verenigde Naties was de sterfte van kinderen beneden de vijf jaar gestegen tot meer dan 4.000 per maand. De twee belangrijkste oorzaken van kindersterfte in het land waren uitdroging door diarree en longontsteking na infecties die werden veroorzaakt door vervuild drinkwater. Het aantal gevallen van tyfus begon schrikbarend toe te nemen, evenals het aantal sterfgevallen door malaria. Op basis van deze gegevens besloot de Nederlandse Minister van Ontwikkelingssamenwerking 5,75 mln gulden beschikbaar te stellen voor Irak: 4 mln voor UNICEF en de rest voor de andere VN-fondsen.

VERDEELDHEID

Met name de Verenigde Staten en Groot-Brittannië zijn teleurgesteld over de afwijzing van het nieuwe voorstel omdat zij op deze manier de groeiende kritiek, door Frankrijk en Rusland in het bijzonder, op het embargo wilden afzwakken. Op geniepige wijze probeerde Irak de onenigheid in de Veiligheidsraad te vergroten door de aankondiging van nieuwe petroleum exploitatiemogelijkheden. Rusland werd aangeboden twee grote olievelden in het zuiden van Irak te kunnen gaan ontwikkelen.

Frankrijk had al in januari besloten een "belangensectie" te openen in Irak. Op 6 maart werd de Franse diplomatieke missie officieel geopend op de Roemeense ambassade in Bagdad. Voor het eerst sinds de Golfoorlog hebben de diplomatieke betrekkingen tussen Frankrijk en Irak op dergelijke wijze gestalte gekregen. (Irak heeft echter al sinds mei 1993 een belangensectie op de Marokkaanse ambassade in Parijs.) Hiermee komt de Franse regering tegemoet aan de Franse bedrijven die handel willen drijven met Irak. De Europese bondgenoten, met name Groot-Brittannië, hebben deze stap gehekelde. Ook de Verenigde Staten, die zelf al een belangensectie op de Poolse ambas-

sade in Bagdad gevestigd hebben, voelden zich met deze actie op hun tenen getrapt omdat zij in die periode bezig waren met een diplomatiek offensief tegen de versoepeling van het Iraakse embargo.

TWEE AMERIKAANSE GEVANGENEN

Op 13 maart zijn twee Amerikanen werkzaam voor de VN-waarnemingsmissie, UNIKOM (United Nations Iraq Kuwait Observation Mission, aangehouden door de Iraakse autoriteiten wegens het illegaal overschrijden van de Iraakse grens. Op 25 maart zijn zij in Bagdad veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf. De actie van Irak leek bedoeld te zijn om de Verenigde Staten te dwingen mee te werken aan een versoepeling van de VN-sancties. Een koppeling tussen de sancties en vrijlating van het tweetal werd door Washington van de hand gewezen. Wel probeerde de Amerikaanse regering door middel van stille diplomatie de twee gevangenen vrij te krijgen. Via eigen kanalen en de Poolse ambassade, maar nadrukkelijk buiten de Verenigde Naties om, werd getracht met het Iraakse regime tot een vergelijk te komen.

Uiteindelijk heeft het Iraakse regime half juli gratie verleend aan de twee Amerikanen. De vrijlating had plaats tijdens het bezoek van Bill Richardson, een Democratisch lid van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden. De vrijlating kwam onverwacht omdat juist enkele dagen eerder de Veiligheidsraad besloten had de sancties tegen Irak voorlopig nog te handhaven.

INTERNATIONALE BETREKKINGEN

Juist vanwege de VN-resoluties met betrekking tot Irak, met name het embargo, heeft Bagdad zich een aangepaste, wellicht opportunistische houding moeten aanmeten ten opzichte van andere landen in de regio. De Iraakse leider Hoessein heeft zich

bijvoorbeeld bereid verklaard met Israël te praten over vrede in het Midden-Oosten. Ook met zijn eeuwenoude aartsvijand Iran lijkt Irak op een rapprochement aan te sturen.

BETREKKINGEN MET IRAN

Begin februari 1995 waren de Iraakse betrekkingen met Iran nog op gespannen voet. Bagdad beschuldigde de regering in Teheran ervan steun te hebben gegeven aan een aanval vanuit Iran op het zuidelijk moerasgebied van Irak. De aanval zou zijn uitgevoerd door leden van een sjiietische verzetsgroepering. Irak dreigde met vergeldingsmaatregelen.

Daarna begonnen de twee landen langzaam aan op een toenadering aan te sturen. Op 23 mei bracht een hoge Iraanse delegatie een bezoek aan Irak voor overleg over de nog gespannen onderlinge relaties zeven jaar na hun oorlog (1980-1988). De twee landen hadden al diplomatieke betrekkingen, maar onopgeloste grensconflicten en de problemen rondom de repatriëring van krijgsgevangenen stonden normalisering nog in de weg. De delegatie moest een bezoek voorbereiden van de Iraanse Minister van Buitenlandse Zaken, Ali Akbar Velayati. In oktober 1994 werd een dergelijk bezoek afgelast nadat Iran een aanval had uitgevoerd op een kamp van de Iraanse verzetsbeweging Mujahedin-Khalq in het Iraakse grensgebied met Iran. Bagdad had bovendien aldoor geweigerd in te gaan op het Iraanse verzoek om Massoud Rajavi, leider van de Mujahedin-Khalq, uit te leveren.

Na het bezoek maakte Teheran bekend dat het overleg in een doorbraak had geresulteerd en dat voorbereidingen voor een bezoek van de Iraanse minister van Buitenlandse Zaken aan Irak waren afgerond. Wanneer de minister naar Bagdad afreist is nog onbekend. Een Iraakse delegatie zou naar Teheran gaan om het overleg voort te zetten.

Washington kijkt met verbijstering toe hoe de twee eeuwenoude vijanden toenadering tot elkaar zoeken om aan de wurggreep van de Amerikaanse regering te ontkomen, die een beleid van *dual containment* voert. Uit de aanvankelijk gereserveerde Iraakse reactie op de Iraanse ouverture, bleek dat de nood om samenwerking bij Iran even hoog zo niet hoger was. De Verenigde Staten hebben een beperkte handelsembargo tegen Iran afgekondigd. Irak bleef terughoudend omdat zij nog opheldering verwachtte over de toekomst van de 20.000 Iraakse krijgsgevangenen in Iraanse kampen. Verder eiste het de teruggave van de meer dan 140 militaire en civiele vliegtuigen die tijdens de Golfoorlog voor de Amerikanen naar Iran waren gevluht.

TURKIJE EN DE KOERDEN

Eind maart dit jaar is het Turkse leger een groot offensief begonnen tegen de Koerdische Arbeiders Partij (PKK). Ongeveer 35.000 troepen zijn de grens met Noord-Irak overgestoken in een poging de PKK guerilla's, die zich schuilhouden bij hun etnische soortgenoten, een genadeklap toe te dienen. Volgens de Turkse autoriteiten werd deze militaire campagne, genaamd "Operatie Staal", en de grootste sinds de invasie in Noord-Cyprus in 1974, uitgevoerd met toestemming van de Iraakse regering.

De NAVO oefende onmiddellijk druk uit op de Turkse regering opdat zij zo snel mogelijk de invasie een halt toe zou roepen. Duitsland schortte de levering van militaire uitrusting aan Turkije op, Noorwegen kondigde een verbod af op alle wapenexporten bestemd voor Turkije en Frankrijk veroordeelde de schending van Iraakse soevereiniteit en uitte zijn bezorgdheid over mogelijke mensenrechtenschendingen. De Europese Unie waarschuwde dat het aanstaande douane-unieverdrag met Turkije in het geding zou komen.

Op 4 mei kondigde Turkije aan dat het bijna al zijn troepen had teruggetrokken uit Noord-Irak. Het Turkse leger nam ontzettend veel moeite de Iraaks Koerdische bevolking te ontzien van het geweld. De Turkse regering beweerde dat 555 PKK-guerilla's waren omgekomen als gevolg van het militaire offensief, maar de PKK werd geenszins een genadeklap toegediend. In juli is Turkije opnieuw de grens met Irak overgetrokken in achtervolging van de Koerdische separatisten. Baghdad eiste onmiddellijke terugtrekking van de Turkse troepen, hetgeen ook na drie dagen gebeurde.

De Turkse invasie in Noord-Irak heeft twijfels gezet bij de leden van de VN over de effectiviteit van de Koerdische "safe haven" in Noord-Irak. Ondanks de Turkse veiligheids-garanties met betrekking tot de burgerbevolking heeft men zijn bedenkingen over het militair optreden. De VN is niet bij machte en evenmin politiek bereid een oplossing voor de Koerdische kwestie te vinden. De verdeeldheid onder de Iraakse Koerden, tussen de aanhangers van de KDP (Koerdische democratische Partij) en de PUK (Patriottische Unie van Koerdistan), dat inmiddels tot geweld is uitgelopen, heeft ook veel internationale goodwill weggenomen.

BINNENLANDSE TOESTAND

Ondanks de geruchten over allerlei coup pogingen tegen Saddam Hoessein het afgelopen half jaar, lijkt hij nog stevig in het zadel te zitten. Niettemin zijn een aantal belangrijke kopstukken van het Iraakse regime de afgelopen tijd het land ontvlucht, die beweren dat Saddams publieke draagvlak wegebt. Daarentegen lijkt de oppositie in het land te versplinteren en aan kracht te verliezen.

DE COALITIE CNI

Het Nationale Iraakse Congres (CNI), een coalitie van Iraakse Koerden, soennieten en sjiieten, is eind juli uiteen gevallen. De coalitie

werd in 1992 opgericht met het doel de regering van Saddam Hoessein in Irak omver te werpen. De soennitische oud-generaal Hassan al-Naqib, de Koerdische leider Massoud Barzani en de sjiietische leider Sayed Mohammad Bahr al-Ouloum vormden het collectieve leiderschap van de CNI. De drie leiders waren echter al meer dan een jaar niet meer bijeen geweest. Onderling wantrouwen, persoonlijke vetes en de onderlinge strijd van de Koerden zijn de redenen van het uiteenvallen van de coalitie, die de belangrijkste oppositie vormde tegen het regime. Ingewijden menen dat het wantrouwen tussen de Koerden en de Arabieren uiteindelijk heeft geleid tot de breuk.

DULAIMI-CLAN

Half mei zijn er in het Iraakse district Anbar, 100 km ten westen van de hoofdstad Baghdad, anti-regerings-onlusten uitgebroken nadat het lijk van generaal Mohammad Mazlum al-Dulaimi, die eind 1994 werd gearresteerd op beschuldiging van betrokkenheid bij een poging tot staatsgreep, werd teruggegeven aan zijn familie. De machtige soennitische clan van de Dulaimi's reageerde fel op het zien van het gemutileerde lichaam van de generaal. Door de onlusten is de Minister van Binnenlandse Zaken tevens halfbroer van Saddam Hoessein, Watban Ibrahim al-Hassan, aan het hoofd van een elite-troepenmacht naar het gebied afgereisd. Daar zette hij tanks en helikopters in waarbij een groot aantal slachtoffers zouden zijn gevallen. Door dit incident was de machtige Dulaimi-clan, die zich voorheen regeringstrouw had opgesteld, tot een vijand van het regime geworden. Om de clan te pacificeren heeft Saddam zijn halfbroer ontslagen.

Niettemin zijn half juni leden van de belangrijke Dulaimi-clan voor de tweede maal in een maand in opstand gekomen tegen de Iraakse autoriteiten. Een legereenheid onder leiding van generaal Turki al-Dulaimi, broer

van de overleden generaal Mohammad Mazlum al-Dulaimi, zou zendinstallaties van radio Baghdad, 20 km ten westen van Baghdad, hebben aangevallen met als doel honderden aanhangers los te krijgen uit de lokale gevangenis. De rebellie werd snel de kop in gedrukt.

ORDE OP ZAKEN

De Iraakse minister van Defensie, generaal Ali-Hassan al-Majid, bijgenaamd "de slager van de Koerden", is van zijn functie ontheven en benoemd tot Baathchef in west-Baghdad, wat recentelijk het toneel was van een opstand tegen Saddam Hoessein. De ogenschijnlijke degradatie was waarschijnlijk bedoeld als zoenoffer aan de Dulaimi-stam, die hij te hard had aangepakt in mei jongstleden. Het is voorlopig nog niet bekend wie de generaal, tevens een neef van Saddam, zal opvolgen. In oost-Baghdad, waar de sjiietische sloppenwijken liggen, werd de sjiietische vice-premier Zubeidi tot partijchef benoemd. Vice-premier Tareq Aziz werd opgenomen in het Opperste Commando van de Baath belast met externe betrekkingen.

Eind juli kondigde Saddam Hoessein een algemene amnestie af voor zowel politieke als niet-politieke gevangenen waardoor duizenden zouden vrijkomen en onder andere deserteurs uit het leger de straf van amputatie van de oren bespaard zou blijven. Het was niet duidelijk of Saddam met zijn amnestiebesluit bij de VN in het gevlij poogt te komen, of de steun van de bevolking probeert terug te winnen. Vast staat wel dat de overvolle gevangenis worden ontlast.

SADDAM HOESSEIN

De twee Takriti-clans, de Al-Majidi's en de Tulfahs, afkomstig uit het provinciestadje ten noorden van Baghdad, maken sinds jaar en dag deel uit van de Iraakse elite. De twee boerenc clans (Saddams vader was een Majidi, zijn moeder een Tulfah) staan echter op slechte voet met elkaar en

Saddam heeft in het verleden zijn Republikeinse Garde naar Tikrit moeten sturen om vechtende clanleden uit elkaar te houden. De familieclan van Saddam Hoessein, die gegroeid is tot de hoeksteen van de Iraakse dictatuur, begon dit jaar ook scheuren te vertonen. Een tweedeling tekende zich af met aan de ene kant de zoons en neven van Saddam tegenover aan de andere kant, hun ooms, de halfbroers van Saddam. Zijn halfbroer Watban al-Ibrahim, die als minister van Binnenlandse Zaken volgens Saddams zoon Uday in mei niet krachtig genoeg optrad tegen de Dulaimi-clan, werd vervolgens door hem ontslagen.

De alliantie tussen de zoons en neven van Saddam is begin augustus ook gebroken. Twee neven, tevens schoon-zonen van Hoessein en broers van elkaar, zijn 8 augustus naar Jordanië gevlucht met hun vrouwen en 20 hooggeplaatste legerofficieren. De ene was de invloedrijke minister van Handel, Industrie en Mijnbouw, luitenant-generaal Hoessein Kamel Hassan, die het brein was achter Iraks wapenprogramma voor de Golfoorlog. Hij was volgens ingewijden de tweede man na zoon Uday in de machtshierarchie van Irak. De andere schoonzoon, luitenant-kolonel Saddam Kamel Hassan, was de commandant van de Republikeinse Garde, de wacht van de Iraakse president. Met name de voormalige minister van Handel, Industrie en Mijnbouw zou er voorstander van zijn geweest de VN alle details te verschaffen over Iraks programma voor biologische oorlogvoering in de hoop dat dit een opheffing van de handelssancties zou bespoedigen. Hij zou daarbij zijn gestuit op verzet van Uday.

Saddams zoon Uday spoedde zich naar Jordanië in een mislukte poging de overlopers over te halen om terug te keren. Inmiddels waren enkele hoge Amerikaanse militairen naar Amman vertrokken om met de overgelopen Hoessein Kamel Hassan te praten over het Iraakse

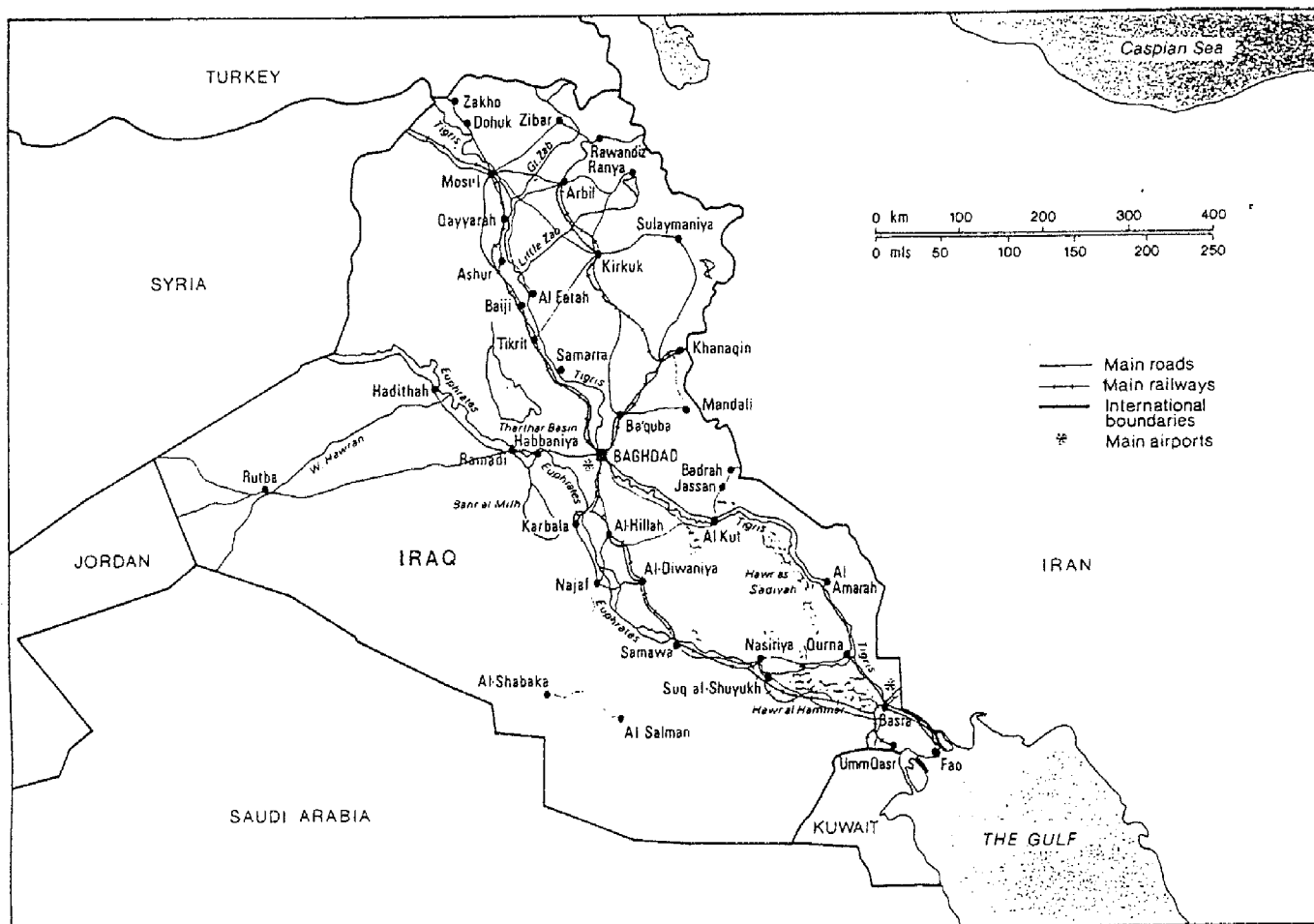
wapenprogramma. De Amerikaanse president Bill Clinton had bovendien aan Jordanië alle steun beloofd als Irak vergeldingsacties zou nemen, hoe onwaarschijnlijk het ook zou zijn. Tijdens de Golfoorlog was Jordanië een bondgenoot van Saddam, en hoewel de Jordaanse koning zich sindsdien voorzichtig gedistantieerd had van zijn buurman, blijft het Iraks enige venster op de wereld. Het Iraakse staatshoofd kon ook 12 augustus, enkele dagen na het incident, niets anders dan Koning Hoessein conform protocol feliciteren met de 43-ste verjaardag van diens troonbestijging.

Na de jongste kabinetwijzigingen is Saddams zoon Uday de facto leider van de ministeries van binnenlandse zaken en defensie, naast zijn functie als hoofd van een radio- en televisiestation, alsmede van de invloedrijke krant Babel. Bovendien heeft hij een eigen militie opgericht die 35.000 man sterk is. Hij stuurt duidelijk aan op een botsing met de VN en Saddam luistert steeds meer naar hem. Saddams tweede zoon Qusay controleert nu alle veiligheidsdiensten.

CONCLUSIE

De situatie in Irak blijft warrig en onzeker. Er is een zekere stroomversnelling van gebeurtenissen op gang te komen. Een beslissing over de sancties staat op het spel. De roep om economische en politieke betrekkingen met Irak te herstellen neemt toe, waardoor de vertragingpolitiek van de Verenigde Staten uitgewerkt lijkt te zijn. Op het moment dat het embargo wordt opgeheven zal er een kentering plaatsvinden in de krachtenbalans van het Midden-Oosten. Het is nog de vraag hoe dat zich zal ontwikkelen.

OVERZICHTSKAART IRAK

ERATUM

In de kop van het stuk "Gebeurtenissen in het midden oosten" Info-Scoop/nummer 13/02 augustus 1995 op blz. 6 is de naam van tlnr Sharma niet vermeld als medeschrijver.

COLOFON;

INFO-SCOOP is een tweewekelijkse uitgave van 101 Mipel

Adres: Simon Stevinkazerne, MPC 13 D, Postbus 9012, 6710 HC Ede

Telefoon: 08380-83055

Redactie: maj L. Hakvoort, elnt Menting, sgt1 Wever

INFO-SCOOP wordt verzonden aan die instanties welke functioneel belang hebben bij actuele informatie

De inhoud van de INFO-SCOOP is volledig samengesteld uit open bronnen. Overname uit deze publikatie is toegestaan mits de bron wordt vermeld.